

**РОЛЬ ДОМІНАНТНОГО ВОГНИЩА
У ВІДНОВЛЕННІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ**

*Олександр Макаренко, Ольга Яшна,
Олена Мельничук (Київ)*

Вчення про домінанту бере свій початок у дослідженнях таких класичних неврологів, як П. Брок, К. Верніке, Х. Джексон, Х. Хеда. І набирає свого розвитку у вченнях нейрофізіологів І.М. Сеченова, І.П. Павлова, Н.А. Бернштейна, П.А. Анохіна, А.А. Ухтомського, О.Р. Лурія, Г.Н. Крижановського, Н.П. Бехтеревої. Останні створили численні школи і зробили безцінний внесок у світову науку, отримавши загальне визнання.

А.А. Ухтомський розумів під домінантою – найголовніше у даний момент вогнище збудження у нервовому центрі, яке обумовлює роботу інших нервових центрів, визначаючи спрямованість поведінкових і фізіологічних реакцій. Фізіологічну основу домінанти складають негативна індукція та концентрація збудження. Сама домінанта є фізіологічною основою уваги, волі, сприйняття й мислення (Ухтомський, 1966; Русінов, 1969).

Домінанта має виразні вікові особливості: чим менша за віком дитина, тим домінанта менш стійка і легше переходить у загальмованість. Це пояснює відсутність у дітей посидючості, різкі переходи від одного ритму діяльності до другого. Було звернено увагу, що поведінка дітей, котрі мають зміни у стані здоров'я, характеризується переважаючою домінантою. З одного боку, це може бути зміна поведінки при тих самих умовах життя, з іншого – стійке повторення (стереотипія) одного й того самого образу дії в нових обставинах або при зміні вимог (Пак, 2008).

У сім'ях, де виховується дитина з послабленим здоров'ям або з хронічною патологією, формуються багаторівневі психоемоційні домінанти відношення до хворобливості та хвороб. Вони виявляються у поведінці тих, хто опікується дитиною, розмовами, зміною образу життя. Як правило вся родина «стає хворою» і знаходиться у стані постійного «лікування». Це значно погіршує не лише психоемоційний стан дитини, але й її фізичне здоров'я та соціальний статус. За Л.С. Виготським, формується вторинна домінанта. За цих умов страждає вся нервова система дитини і у неї погіршується сприйняття та предметне мислення, що призводить до затримки психофізичного розвитку (Виготський, 2003).

У контексті даного теоретичного обґрунтування простежується як формування домінантного вогнища, створеного умовами життя, патологічним процесом та відношенням в родині

**THE ROLE OF DOMINANT FOCUS
IN RECOVERY OF INFANTS**

*Oleksandr Makarenko, Olha Yashna
& Olena Melnychuk (Kyiv)*

Studies about a dominant take beginning in researches of such classic neurologists, as P. Brok, K. Vernike, H. Jackson, H. Heda. And it collects its development in the studies of such neurophysiologists as I.M. Sechenov, I.P. Pavlov, N.A. Bernshteyn, P.A. Anokhin, A.A. Ukhtomskiy, R.A. Luriya, G.N. Krizhanovskiy, N.P. Bekhtereva.

The last created numerous schools and contributed to world science invaluable, getting general acceptance.

A.A. Ukhtomskiy minds under a dominant – general in this moment excitation center in a nerve center, which stipulates activity of other nerve centers, determining the orientation of behavioral and physiology reactions.

Physiology basis of dominant consists of negative induction and concentration of excitation.

The dominant is physiology basis of attention, will, perception and thought (Ukhtomskiy, 1966; Rusinov, 1969).

A dominant has expressive age-old features: then the child is the younger, the dominant is the less stable and easier passes to dormancy. It explains lack of perseverance of the children, jumps from one rhythm of activity to the second. It was appeal, that conduct of children which have attention change in the state of health characterized a prevailing dominant, from one side, it can be change of conduct at those terms of life, from the second, proof reiteration (stereotypy) of the same appearance of action or by change of requirements (Pak, 2008).

In the families, where a child is with a hyposthenic health or with chronic pathology multilevel psychoemotional dominants are formed attitude to a poor health and illnesses. They appear at a the behaviours, those people who take care a child, talks, change of the way of their life.

As a rule all the family «becomes sick» and is in the state of permanent «treatment».

It worsens seriously not only the psychoemotional condition of the child but also his or her physical health and social status. According to L.S. Vigotskiy the second dominant is formed. In such circumstances, the child nervous system is suffering, his or her perception and subject thought worsens it results to psychophysical retardation (Vigotskiy, 2003).

In the context of this theoretical ground can be seen, as forming of dominant focus, with by terms of life, pathological process and relation, to illness in the family is formed, considerably worsens proceeding in

до хвороби, значно погіршує відновлення дитини і таким чином зміцнюються патологічні зв'язки в нервовій системі в часі.

У процесі виконання дослідження ми звернули увагу на зменшення дії домінантного вогнища батьківських установок на дитину під час реалізації її природної поведінки грайливості, активності, допитливості, якщо це не вимога з боку самої дитини. Заміна патологічної домінанти на домінанту нормального функціонування, закріплення поведінкових реакцій, мовних установок на життєстверджуючі, позитивні – є важливою передумовою відновлення нервової системи дитини та мобілізації її сил у протистоянні хворобі (Дубогай, 2007).

Серед багатьох заходів відновлення стану здоров'я дитини доцільно застосовувати різні засоби психолого-педагогічного та психотерапевтичного спрямування – ігротерапію, арт-терапію, енімалтерапію, загартування, масаж, фізична активність.

Застосування всіх методів є досить ефективним, що пов'язано з високою сенситивністю до сприйняття цих методів дітьми раннього віку з різними психосоматичними розладами. На сучасному етапі у фаховій літературі недостатньо висвітлено використання методу канестерапії.

Канестерапія (canis (лат.) – собака, therapeia (грец.) – лікування, оздоровлення) – це метод, при якому людину супроводжує собака. До 1960 року собак використовували в лікуванні окремі лікарі-ентузіасти. Борис Левінсон (американський фахівець в сфері психіатрії) узагальнив увесь досвід такої роботи і ввів поняття «терапія з участю тварин». Канестерапія використовується як метод, що впливає на розумовий розвиток та емоційні здібності, покращує рухові функції, а також посилює ефективність розвитку особистості. Все це відбувається за рахунок того, що собаки володіють подібними до людей якостями – емоційністю, здібністю проявляти свої переживання діями, звуками, мімікою, реакцією на комунікативні ініціації людини. До того ж вони навчаються вербальним командам і охоче підкорюються їм (Орочко, 2007).

Результатом такої взаємодії стає нормалізація стану людини, соціалізація, вплив на мотивацію, заспокоєння та мобілізація сил, підтримка людей з інвалідністю і важкими хворобами, допомога психічно хворим (Суботін, Ращевська, 2004).

Роль домінанти важко переоцінити з позиції якості життя як дитини, так, у подальшому, і дорослої людини. Формування життєстверджувальних домінант або навпаки – патологічних – має змогу значно змінювати життєдіяльність людини та рівень її самореалізації.

a child and thus, pathological copulas in the nervous system in time become stronger.

In the process of research we paid attention on reducing the impact of dominant focus of the paternal settings on a child during realization of his or her natural behavior of playfulness, activity, curiosity, if it is a not requirement from the side of the child.

Substituting of pathological dominant to the dominant of the normal functioning, fixing of behavior reactions, linguistic settings on life-affirming, positive is important precondition for renewal of the nervous system of child and his or her forces mobilization to the disease resistance (Dubogay, 2007).

Among many measures of proceeding in the state of child health is expedient to apply different psychological and pedagogic methods and psychotherapeutic directions, play therapy, art-therapy: animal therapy, cold hardening, massage, physical activity.

Using of all the methods is effective enough, that connect with high sensitivity to these methods perception by the infants with different psychosomatic disorders. On the modern stage the using of such method as canistherapy is reflected in professional literature not enough.

Canistherapy (canis (lat.) is a dog, therapy (greek) is treatment, making healthy) is a method in which the dog helps the people. The dogs were used in treatment by separate doctors-enthusiasts till 1960. Boris Levinson, american specialist in the psychiatry area, get together all experience and entered exactly the term «therapy with participation of the animal».

Canistherapy is used, as a method influencing on mental development and emotional capabilities, improves moving functions, and strengthens efficiency of personality development also. All of these take place because dogs have qualities inherent to the people also: emotionality, to show ability experiencing with the activities, sounds, mimicry, reaction on communicative initiators of human. Besides they study verbal commands and obey them gladly (Orochko, 2007).

The result of such co-operation is: normalization of the state of human, socialization, influence on motivation, calming, and mobilization of forces, people with disability and nasty illnesses support, mental patients help (Subotin, Raschevska, 2004).

Conclusion. It's difficult to over-estimate the role of dominant from position of the quality of life as a child so, in subsequent, and the adult. Forming of the life-affirming or vice versa pathological dominants has possibility considerably to change the vital functions of the person and the level of his or her self-realization.